

HERBY BISKUPÓW POMOCNICZYCH DIECEZJI KOSZALIŃSKO-KOŁOBRZESKIEJ W PERSPEKTYWIE HERALDYKI KOŚCIELNEJ

Wstęp

Prawo kanoniczne w kanonie 375 §1 głosi: „Biskupi, którzy z ustanowienia Bożego, dzięki Duchowi Świętemu, który im został dany, zajmują miejsce apostołów, są ustanowieni w Kościele pasterzami, aby także sami byli nauczycielami nauki, kapłanami kultu świętego i sługami zarządzania”². Kanon 375 §2 mówi ponadto, że biskupi przez swą konsekrację biskupią wraz z zadaniem uświęcania otrzymują także zadanie nauczania i rządzenia, które z natury swej może być wykonywane tylko w hierarchicznej wspólnocie z głową Kolegium i jego członkami. Sobór Watykański II, z nauki którego zostały zaczerpnięte powyższe przepisy, ogłosił również zarys teologii biskupstwa: „Biskupi z woli Bożej zajęli w Kościele miejsce Apostołów, stając się pełnoprawnymi pasterzami (...). Urząd pasterski biskupów obejmuje posługę nauczania, uświęcania, i rządzenia”³.

Biskup diecezjalny stojący na czele Kościoła partykularnego, sprawując swą władzę, ma do pomocy biskupa koadiutora i biskupów pomocniczych. Biskup pomocniczy to wyświęcony na biskupa duchowny katolicki, którego zadaniem jest pomoc biskupowi diecezjalnemu w zarządzaniu diecezją, zazwyczaj jako wikariusz generalny lub wikariusz biskupi. Podczas sediswakancji, w przypadku niemożności wypełniania obowiązków przez biskupa diecezjalnego (choroba, śmierć), najstarszy nominacją biskup pomocniczy przejmuje władzę w diecezji do czasu wyboru administratora diecezjalnego.

¹ Mgr Krzysztof Mazurkiewicz – absolwent teologii na Uniwersytecie Szczecińskim. Od roku 1982 prowadzi Pracownię Witraży w Koszalinie. Specjalizuje się w renowacji witraży zabytkowych. Interesuje się historią w jej szerokim aspekcie. Adres do korespondencji: 75-393 Koszalin, ul. Pomorska 32; e-mail: witrzerekoszalin@wp.pl.

² Sylwester Kasprzak, *Wybrane zagadnienia z Prawa Kościelnego (skrypt dla studentów prawa świeckiego, administracji i teologii)* (Lublin–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne, 2000); Libero Gerosa, *Interpretacja prawa w Kościele: zasady, wzorce, perspektywy*, tłum. Katarzyna Kubiś, Andrzej Porębski (Kraków: Wydawnictwo WAM, 2003); Libero Gerosa, *Prawo Kościoła*, tłum. ks. Ireneusz Pękalski (Poznań: Pallottinum, 1999); Tadeusz Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2, *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie* (Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1986); Edward Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2 (Warszawa: ATK, 1985); Jan Dyduch, Wojciech Góralski, Edward Górecki, Józef Krukowski, Mirosław Sitarz, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/1, księga 2, *Lud Boży*, cz. 1, *Wierni chrześcijanie*, cz. 2, *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. nauk. Józef Krukowski (Poznań: Pallottinum, 2005).

³ Sobór Watykański II, „Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»”, nr 20, 21, 24, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski* (Poznań: Pallottinum, 2002), 104–166.

go. Bez przeszkód wypełnia również władzę, którą posiadał wcześniej jako wikariusz generalny lub biskupi. Biskupów pomocniczych określa się też mianem sufraganów. Biskup koadiutor na mocy kanonu 403 §3 jest zawsze z prawem następstwa i dlatego może być tylko jeden w diecezji. Biskupów pomocniczych może być kilku i zależy to od potrzeb biskupa diecezjalnego. Kanon 403 §1–2 wyróżnia dwa rodzaje biskupów pomocniczych: zwykły biskup pomocniczy – nieposiadający specjalnych uprawnień i biskup pomocniczy wyposażony w specjalne uprawnienia.

Tylko Stolica Apostolska może mianować zarówno biskupa koadiutora, jak i biskupów pomocniczych. Biskupi ci wchodzi w skład Kolegium Biskupów na mocy hierarchicznej wspólnoty i sakry biskupiej. Mają też prawo do uczestniczenia w soborze powszechnym i należeć do Konferencji Biskupów.

Głównym obowiązkiem biskupów pomocniczych jest wspomaganie biskupa diecezjalnego w zarządzaniu diecezją, a także zastępowanie go w czasie nieobecności. Na prośbę biskupa diecezjalnego biskupi pomocniczy i biskup koadiutor są zobowiązani do wykonywania czynności pontyfikalnych, czyli liturgicznych (bierzmowanie, dedykacje miejsc świętych), w czasie których używają tzw. pontyfikaliów – mitry, pastorału oraz swojego herbu biskupiego, który posiadają na mocy sakry biskupiej. Poniżej zostaną przedstawione herby biskupów pomocniczych diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej i ich znaczenie.

1. Budowa herbu i heraldyka kościelna⁴

Herby to oznaki osób, rodzin, korporacji, miast, prowincji lub państw, które są ustalone według określonych reguł. Podstawą tworzenia herbów stały się znaki umieszczane od XII w. najpierw na chorągwiach, a potem na innych częściach uzbrojenia, pozwalające na odróżnienie oddziałów i pojedynczych rycerzy⁵. Herby umieszczano również na pieczęciach, zapewniając identyfikację rycerza. Pierwsze herby nie były objęte żadnymi rygorami. Uporządkowanie zasad tworzenia herbów nastąpiło dopiero w XII w. Jednak dynamiczny rozwój herbu jako znaku rozpoznawczego nastąpił w XIV w. wraz z rozpowszechnieniem się turniejów rycerskich. Prawo do noszenia oznak herbowych

⁴ Edward Gigilewicz, „Ustawodawstwo heraldyki kościelnej”, *Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej* 76, 4 (2002): 951–962; *Polska heraldyka kościelna. Stan i perspektywy badań*, red. Krzysztof Skupieński, Anzelm Weiss (Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2004); Tomasz Panfil, „Heraldyka kościelna a emblematy”, w: *Polska heraldyka kościelna. Stan i perspektywy badań*, red. Krzysztof Skupieński, Anzelm Weiss (Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2004); Paweł Dudziński, *Współczesna heraldyka i zwyczaje heraldyczne w Kościołach chrześcijańskich*, t. 1 (Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2007), 18–20; Magdalena Darocha, „Symbolika godeł herbowych współczesnych ordynariuszy diecezji polskich”, *Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego* 8 (2008): 143–161; Waław W. Szetelnicki, „Herb rządcy diecezji legnickiej biskupa legnickiego Stefana Cichego” (fragment referatu *Polska heraldyka kościelna – tradycja i współczesność*. Konferencja naukowa, Warszawa, grudzień 11, 2006, red. Paweł Dudziński, Kazimierz Łatak (Kraków–Kamień: Towarzystwo Przyjaciół Kamienia, 2007)), *Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne* 6, 1 (2007): 145–155.

⁵ Krzysztof Mazurkiewicz, „Herby biskupów diecezjalnych Diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej w perspektywie heraldyki kościelnej”, *Rocznik Skrzatuski* 6 (2018): 85–101.

sprawdzał herold, który wywoływał pojedynki. Tak zaczęły się tworzyć podstawy heraldyki⁶.

Na funkcję herbu w Polsce znaczący wpływ miał banderyjny system wojskowy, w którym podstawową jednostką wojskową była chorągiew (bandera) ziemską lub rodową. Przynależność do herbu nobilitowała i dawała podstawę do szlachectwa. Wiązało się to z licznymi przywilejami dotyczącymi nie tylko posiadania majątku ziemskiego, ale także sprawowania funkcji publicznych. Z czasem do rodów szlacheckich dołączyło również duchowieństwo.

Coraz większe znaczenie symboliczne herbu i zawołania spowodowało konieczność ujednoczenia zasad tworzenia nowych herbów, tak aby mogły pełnić swoją funkcję. Główne składniki herbu to: tarcza, korona, hełm, labry, klejnot, płaszcze, podpory tarczowe, insygnia władzy, order, dewizy i zawołania. Zasadniczymi elementami herbu są tarcza z godłem i hełm z klejnotem szlacheckim. W heraldyce polskiej wyróżnia się trzy rodzaje herbów: herby „mówiące”, zawierające kreskowe formy znaków rozpoznawczych umieszczonych na polach tarcz, herby zawierające elementy rycerskie i heraldyczne – rośliny, zwierzęta, narzędzia zawodowe oraz herby zawierające tzw. figury heraldyczne, czyli kombinacje barwionych pól bez godeł przedmiotowych. Poza herbem w postaci graficznej w heraldyce polskiej istnieje także odpowiednik słuchowy herbu w postaci zawołania. Heraldyka wymaga stosowania się do ustalonych definicji i reguł⁷.

Heraldyka kościelna rozwijała się zgodnie z heraldyką ogólną i zajmowała się herbami duchownych wszystkich stopni kościelnych, zakonów, jak i innych organizacji w łonie kościołów chrześcijańskich. Dzieli się ona na dwa działy: historyczny (zajmujący się badaniem początków i rozwojem herbów, ich rolą kulturową oraz relacjami prawnymi i społecznymi z nimi związanymi) i praktyczny (dotyczy reguł tworzenia herbów i ich stylizacji, czyli sztuki heraldycznej)⁸.

2. Wymiar teologiczny wyobrażeń herbowych oraz forma graficzna i znaczenie symboli występujących w heraldyce kościelnej

W herbie i zawołaniu duchownego zawarta jest jego tożsamość, odbiór świata i sprawy dla niego najważniejsze. Najbardziej charakterystyczne dla herbów kościelnych są symbole religijne przedstawiane w postaci dewiz, trzymaczy i podpór oraz innych

⁶ Józef Szymański, *Heraldyka* (Warszawa, 1983), 665.

⁷ Rozdziewicz, „Biskupi polscy. Herby i zawołania”, 628; Krzysztof Jabłoński, *Motywy religijne w herbach polskich* (mps, Lublin: Archiwum KUL, 1983); *Ars Heraldica – współczesna sztuka heraldyczna w Polsce* (kat. wystawy, Dom Polonii, Kraków 4–8 IX 1995; Muzeum Niepodległości, Warszawa 4–31 X 1995), red. Sławomir Górzyński, Leszek Pudłowski (Warszawa: Wydawnictwo DiG, 1995); Darocha, „Symbolika godeł herbowych współczesnych ordynariuszy diecezji polskich”, 143–161; Szetelnicki, „Herb rządcy diecezji legnickiej biskupa legnickiego Stefana Cichego”, 145–155; Mazurkiewicz, „Herby biskupów diecezjalnych Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w perspektywie heraldyki kościelnej”, 85–101.

⁸ Mazurkiewicz, „Herby biskupów diecezjalnych Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w perspektywie heraldyki kościelnej”, 85–101.

insygniów heraldycznych. Insygnia heraldyczne⁹ biskupie wykorzystywane w herbach to: mitra, infuły, pastorał, kapelusz, krzyż procesyjny, korona i płaszcz.

Herby hierarchów Kościoła Rzymskokatolickiego¹⁰ to kościelne oznaki godności. Symbole umieszczane w herbach dostojników kościelnych informują o ich miejscu w hierarchii Kościoła. Hierarchia Kościoła łacińskiego jest trzystopniowa i obejmuje: biskupa, prezbitera i diakona, a posługa kapłańska stopnie święceń, władzy i honorowe.

Występują cztery kategorie arcybiskupów: metropolita, tytularny, koadiutor i emeryt. Dla herbów arcybiskupów tytularnych, koadiutorów i emerytów obowiązują takie same zasady jak dla herbów biskupich. Arcybiskup metropolita zarządza prowincją kościelną, na którą składa się kilka diecezji, w tym jego diecezja macierzysta. W swojej diecezji metropolita jest arcybiskupem. Ordynariusze diecezji tworzących prowincję są sufraganami metropolity. Herb arcybiskupa metropolity powinien być zwieńczony zielonym kapeluszem, z obu stron kapelusza zwieszony zielony sznur przewleczony przez rondo, zakończony chwostem nad rondem i dziesięcioma zielonymi chwostami w czterech rzędach po każdej stronie tarczy herbowej. W herbie nie umieszcza się koron, płaszczy, trzymaczy, podpór, ozdób honorowych z wyjątkiem krzyża maltańskiego lub jerozolimskiego, za tarczą umieszcza się podwójny złoty krzyż procesyjny oraz istnieje możliwość umieszczenia paliusza. Herb biskupa powinien zawierać kapelusz zielony, wieńczący tarczę, sznur zielony przewleczony przez rondo kapelusza, zakończony chwostem nad rondem; sznur zwiesza się z dwóch stron z chwostami w trzech rzędach – jeden nad dwoma, nad trzema, łącznie sześć z każdej strony. Zakazane jest używanie koron, płaszczy, trzymaczy, podpór i innych ozdób, może natomiast wystąpić krzyż maltański lub jerozolimski (zgodnie z decyzją posiadacza herbu), a za tarczą umieszcza się pionowo złoty krzyż procesyjny¹¹.

3. Herby biskupów

Tworzenie herbu osobistego i wybór zawołania jest przywilejem, a nie obowiązkiem hierarchów kościelnych. Z przywileju tego skorzystali wszyscy biskupi diecezjalni i pomocniczy diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej od początku jej istnienia. Zarówno herb, jak i dewiza (zawołanie) jest osobistym wyborem hierarchy i wynika z jego posługi i bliskich mu treści religijnych. Opis herbu składa się z dwóch części, a mianowicie

⁹ Tiara, klucze, gonfalon (bazylika) używane są w heraldyce papieskiej, paliusz jest symbolem godności metropolitalnej, natomiast laska przeora, różaniec, order (dystynktoria), miecz i sznur są heraldycznymi znakami zakonnika.

¹⁰ Dudziński, *Współczesna heraldyka i zwyczaje heraldyczne w Kościołach chrześcijańskich*, t. 1, 105; Edward Gigilewicz, *Herby biskupów warmińskich* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2001); I. Budzyńska, *Herby biskupów krakowskich* (mps, Lublin: Archiwum KUL, 1991); Wojciech Strzyżewski, „Herby biskupów lubuskich”, w: *Colloquia lubuskie – z dyplomatyki i heraldyki dawnego biskupstwa lubuskiego*, oprac. Marek Golemski (Zielona Góra–Gorzów Wielkopolski: Ośrodek Myśli Zachodniej, Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, 1994), 73–79.

¹¹ Mazurkiewicz, „Herby biskupów diecezjalnych Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w perspektywie heraldyki kościelnej”, 85–101.

z opisu symboli umieszczonych na obrazie herbu oraz z przedstawienia jego intencji. Opisu graficznej postaci herbu dokonano w niniejszym artykule, analizując symbole w nim umieszczone. Do przedstawienia intencji posiadacza posłużono się ankietą, którą skierowano do biskupów. Poniżej przedstawiono i opisano herby hierarchów, jakimi posługiwali się w okresie, kiedy sprawowali posługę w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Odczytanie herbu i jego właściwa interpretacja jest dla osób postronnych trudna z uwagi na symbolikę mającą różne znaczenie dla każdego biskupa. Chcąc określić stosunek posiadacza herbu do symboliki zawartej w herbie, autor przygotował ankietę skierowaną do wszystkich żyjących biskupów diecezjalnych. Ankieta składała się z dwóch części. W części pierwszej zadano następujące pytania: czym biskup kierował się przy wyborze herbu biskupiego?, jakie znaczenie ma dla biskupa zawołanie?, czy, zdaniem biskupa, forma graficzna herbu ma istotne znaczenie?, kto projektował herb biskupa? Druga część ankiety zawierała katalog wystąpień herbowych z prośbą o wskazanie, gdzie zezwolono na użycie herbu. Otrzymano odpowiedzi od adresatów ankiety. Wyniki ankiety ujęto w dwóch częściach artykułu. Odpowiedzi na pierwsze dwa pytania, jako dotyczące bezpośrednio herbu, przytoczono wraz z omówieniem poszczególnych herbów biskupich. Odpowiedzi osobiste przytoczono poniżej opisu graficznej symboliki herbu¹².

W herbie biskupa Tadeusza Werno¹³ tarcza herbu jest wydłużona, o specyficznym kształcie zbliżonym do tarczy herbowej papieża Pawła VI. Ten typ tarczy nie występuje w heraldyce polskiej. Godło przedstawione jest w postaci krzyża i gołębic umieszczonych w słup. Stylizowany krzyż za tarczą stanowi jedność z podkładem tarczy herbowej.

¹² Mazurkiewicz, „Herby biskupów diecezjalnych Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w perspektywie heraldyki kościelnej”, 85–101.

¹³ Bp Tadeusz Werno – biskup pomocniczy diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej w latach 1974–2007. Od roku 2007 biskup senior. Urodził się 4 sierpnia 1931 r. w Kaźmierzu Wielkopolskim. Ukończył niższe seminarium w Gorzowie Wielkopolskim, a następnie wstąpił do tamtejszego Wyższego Seminarium Duchownego. Świecenia kapłańskie przyjął 24 czerwca 1956 r. w Gorzowie Wielkopolskim z rąk bp. Michała Klepacza. Przez trzy kolejne lata pracował najpierw jako wikariusz w gorzowskiej parafii katedralnej, a następnie jako ojciec duchowny w Niższym Seminarium Duchownym. Potem posługiwał w zielonogórskiej parafii pw. św. Jadwigi Śląskiej oraz był dyrektorem Wydziału Duszpasterskiego w gorzowskiej kurii biskupiej. W 1971 r. został proboszczem parafii pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Świdwinie. 22 marca 1974 r. papież Paweł VI mianował ks. Werno pierwszym biskupem pomocniczym diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej ze stolicą tytularną Zattara (obecnie na terenie Algierii). Świeceń biskupich udzielił mu w koszalińskiej katedrze 25 maja 1974 r. prymas Polski kard. Stefan Wyszyński. Bp Werno był trzykrotnie wybierany przez Kolegium Konsultorów na administratora diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej: po śmierci bp. Czesława Domina, po nominacji bp. Mariana Gołębiewskiego na metropolitę wrocławskiego oraz po nominacji bp. Kazimierza Nycza na metropolitę warszawskiego. W latach osiemdziesiątych był przewodniczącym Komitetu Budowy Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie, duszpasterzem i kaznodzieją zaangażowanym w opiekę duszpasterską nad internowanymi i więzionymi w stanie wojennym. Był za to szykanowany przez aparat władzy komunistycznej. Jest Honorowym Obywatelom miasta Świdwina i Słupska. Na wniosek władz koszalińskiej „Solidarności” prezydent Polski Lech Kaczyński przyznał mu Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. Na emeryturę przeszedł 22 września 2007 r. „Biskup Tadeusz Werno”, dostęp 9.05.2019, <http://www.diecezjakoszalin.pl/biskup-tadeusz-werno>.

Kapelusz stylizowany, sznury skręcone, chwosty duże, dwa nad trzema i jeden nad dwoma. Wstęga dewizy złota z podkładem zielonym, litery czarne. Wstęga pozawijana. Zgodnie z odpowiedzią w ankiecie herb przedstawia Ducha Świętego, gdyż jest On sprawcą wszystkiego, co czynimy. Dewiza (zawołanie) *OMNIBUS OMNIA FACTUS SUM* (Stałem się wszystkim dla wszystkich) (Aneks 1 Rys. 1. Herb biskupa Tadeusza Werno). Zawołanie jest biskupowi bliskie od czasu pobytu w seminarium, gdyż to zawołanie św. Pawła Apostoła oddaje istotę kapłańskiego, a potem biskupiego powołania. Zostało zaczerpnięte z Pierwszego Listu do Koryntian (1 Kor 9,22)¹⁴.

W herbie biskupa Piotra Krupy¹⁵ występuje tarcza hiszpańska swoistego kształtu z głowicą z obciętymi bokami. W polu czerwonym umieszczony jest krzyż fasetowany pomarańczowy, fasety czerwona. Krzyż umieszczony jest na eucharystycznym opłatku. Na obwodzie srebrny napis – dewiza: *ADVENIAT REGNUM TUUM* (Przyjdź Królestwo Twoje). Insygnia: brak krzyża procesyjnego, kapelusz swoistego stylu zielony ze wstążką, sznur splątany, chwosty zgeometryzowane zielone dwa nad trzema, jeden nad dwoma. (Aneks 1 Rys. 2. Herb biskupa Piotra Krupy).

Biskup tak uzasadnia wybór dewizy: „Idea królestwa Bożego jest głęboko zakorzeniona w Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu. Prośba o przyjście tego królestwa znajduje się w *Modlitwie Pańskiej*, a Kościół w prefacji o Jezusie Chrystusie Królu Wszechświata modli się tak: «Ty namaściłeś olejem wesela Jednorodzonego Syna Twojego (...) na wiekuistego Kapłana i Króla Wszechświata, aby dopełnił tajemnicy odkupienia (...) i przekazał nieskończonemu majestatowi Twojemu wieczne i powszechne królestwo prawdy i życia, królestwo świętości i łaski, królestwo sprawiedliwości, miłości i pokoju»”.

¹⁴ Opracowanie na podstawie ankiety.

¹⁵ Bp Piotr Krupa – wywodzi się z diecezji tarnowskiej. Urodził się 19 czerwca 1936 r. w Braciejowej. Po II wojnie światowej wraz z rodziną osiadł w ówczesnej diecezji gorzowskiej. Ukończył Wyższe Seminarium Duchowne w Gościkowie-Paradyżu. 14 maja 1961 r. z rąk bp. Wilhelma Pluty przyjął święcenia kapłańskie. Był wikariuszem w Gubinie, Świebodzinie, Kołczygłowach, które obecnie należą do diecezji pelplińskiej, a potem pracował w Zielonej Górze. Został skierowany na studia z teologii moralnej na Wydziale Teologii Katolickiej Université des Sciences Humaines w Strasburgu. Po pięciu latach, po otrzymaniu doktoratu, powrócił do Ojczyzny. Został inkardynowany do nowo powstałej diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Pełnił różne zadania w kurii biskupiej w Koszalinie, dojeżdżał z wykładami do seminarium duchownego diecezji gorzowskiej, a w roku 1978 mianowany rektorem tegoż seminarium, zaś w roku 1981 nowo utworzonego seminarium duchownego w Koszalinie. W roku 1984 mianowany został biskupem pomocniczym diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Sakrę biskupią otrzymał 15 kwietnia 1984 r. w Koszalinie. W 1992 r., w związku z reorganizacją diecezji w Polsce, bp Piotr Krupa został biskupem pomocniczym pelplińskim. Pełnił funkcję wikariusza generalnego. Ponadto był profesorem Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie w zakresie teologii moralnej, szczególnie w zagadnieniach dotyczących spowiedzi, a także dyrektorem Diecezjalnego Studium Teologicznego w Tczewie. „Biskup Senior Piotr Krupa”, dostęp 9.05.2019, <https://www.diecezja-pelplin.pl/biskupi/biskup-senior>.

Teologia królestwa Bożego, wyraźnie obecna również w nowym mszale, zwłaszcza w modlitwach eucharystycznych, jest biskupowi szczególnie bliska. Gdy więc został biskupem, spontanicznie wybrał słowa *Modlitwy Pańskiej* „Przyjdź Królestwo Twoje” na swoje motto¹⁶.

W herbie biskupa Pawła Cieślika¹⁷ tarcza jest wzorowana na tarczy hiszpańskiej. W górnej części znajduje się monogram imienia Jezus Chrystus, czyli greckie głoski X (*chi*) i P (*rho*) czerwone. Niżej księga srebrna otwarta na literach A i Ω czarnych. Insignia: krzyż procesyjny z prostymi zakończeniami, kapelusz zielony, sznury w górnej części splecione, chwosty zgeometryzowane zielone dwa nad trzema i jeden nad dwoma. Dewiza umieszczona na wstędze złotej, podbicie zielone. Litery dewizy są czarne. W ankiecie biskup wspomina, że uczestniczył w rekolekcjach, w czasie których rekolekjonista cytował słowa: „posłał mnie Pan, bym głosił dobrą nowinę”. Słowa te tak zapadły w jego pamięć, że przy wyborze dewizy postanowił przyjąć je za motto swojej posługi biskupiej. Obrazem tych słów jest umieszczony w herbie symbol Jezusa Chrystusa i księga z Ewangelią (A Ω). Dewiza (zawołanie) *EVANGELIZARE MISIT ME* (Posłał mnie Pan Bóg, bym głosił dobrą nowinę). (Aneks 1 Rys. 3. Herb biskupa Pawła Cieślika). Znaczenie zawołania to dla biskupa głoszenie dobrej nowiny w życiu wiernych¹⁸.

¹⁶ *Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu Jana Pawła II*, red. E. Data (Marki: Michalineum, 1998), 155–156; Krzysztof Rafał Prokop, *Vademecum chronologiczno-bibliograficzne do badań nad hierarchią Kościoła w Polsce* (Kraków, 2018).

¹⁷ Bp Paweł Cieślik – biskup pomocniczy diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej w latach 1995–2015. Od roku 2015 biskup senior. Urodził się 15 lipca 1940 r. w Czernicach k. Złotowa, w parafii Zakrzewo. W latach 1954–1958 uczył się w Niższym Seminarium Duchownym, najpierw we Wschowie, a potem w Słupsku. W latach 1958–1964 odbywał studia w Wyższym Seminarium Duchowym w Gościkowie–Paradyżu. Świecenia prezbiteratu przyjął 21 czerwca 1964 r. w kościele parafialnym w Zakrzewie z rąk abp. Jerzego Stroby. Jako wikariusz pracował w Międzyrzeczu Wielkopolskim (1964–1966) oraz w parafii pw. Świętej Rodziny w Szczecinie (1966–1968). W latach 1969–1976 studiował za granicą: w Rzymie i w Strasburgu. W 1976 r. obronił pracę doktorską z teologii biblijnej. Po powrocie do Polski pracował m.in. jako duszpasterz akademicki w Szczecinie, wykładowca i prefekt w Wyższym Seminarium Duchowym w Gościkowie–Paradyżu. W latach 1982–1985 był wicerektorem, a w latach 1993–1995 rektorem Wyższego Seminarium Duchowego w Szczecinie. 3 grudnia 1994 r. otrzymał nominację na biskupa pomocniczego diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej ze stolicą tytularną Britonia (obecnie na terenie Hiszpanii). Świecenia biskupie przyjął 6 stycznia 1995 r. z rąk papieża Jana Pawła II w bazylice św. Piotra w Rzymie. Z ramienia Konferencji Episkopatu Polski jest protektorem Ruchu Szensztackiego w Polsce. Wcześniej był sekretarzem Komisji ds. duchowieństwa i członkiem Komisji ds. instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego. „Biskup Paweł Cieślik”, dostęp 9.05.2019, <http://www.diecezjakoszalin.pl/biskup-pawel-cieslik>.

¹⁸ Omówienie na podstawie ankiety.

W herbie biskupa Krzysztofa Zadarki¹⁹ w środku tarczy herbowej znajduje się chryzostogram utworzony przez dwie greckie litery X (*chi*) i P (*rho*). Nawiązuje on do Nowego Testamentu. Purpurowa barwa znaku wskazuje na ofiarę zbawcą pieczętującą nowe przymierze. Złoty nimb wskazuje na Chrystusa. Koło symbolizuje bóstwo Chrystusa. Grafika herbu wpisuje się w tradycję diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Trzy poziome fale nawiązują do herbu Kołobrzegu. Insygnia: złoty krzyż biskupi umieszczony za tarczą, kapelusz, sznury i chwosty zielone – chwosty dwa nad trzema i jeden nad dwoma.

Przesłanki wyboru herbu podane w ankiecie przez bp. Krzysztofa Zadarkę są takie, że herb biskupi jest znakiem przeżywanej wiary, w centrum której znajduje się Osoba Jezusa Chrystusa powołującego do pasterskiej posługi. Ważnym elementem jest odniesienie do morza, nad którym położona jest diecezja koszalińsko-kołobrzeska. Monogram z greckich liter X (*chi*) i P (*rho*) jest jednym z najstarszych w chrześcijaństwie symboli Jezusa Chrystusa Zbawiciela, słońce – to również symbol Słońca Sprawiedliwości – Jezusa Chrystusa. Kolor złoty – prawda, odwoływanie się do początków chrześcijaństwa (najstarszych znaków) jest ważnym znakiem wytyczającym źródła inspiracji do posługi pastoralnej. Dewiza (zawołanie) *AMEN BOGU NA CHWAŁĘ* (Aneks 1 Rys. 4. Herb biskupa Krzysztofa Zadarki).

Znaczenie zawołania związane jest z jego funkcją. Jak biskup podkreślił, powstało ono z refleksji nad poszukiwaniem ostatecznej motywacji do posługi pasterskiej i jej sensu. Jest nią chwała Boża, życie powinno być nieustannym poszukiwaniem woli Boga i pragnieniem jej pełnienia. *Amen* – to grecki odpowiednik łacińskiego *fiat*: słowa potwierdzenia chęci czynienia nie swoich planów, lecz zaufania Bogu w posłuszeństwie Jego opatrności, tak jak Maryja – Matka Syna Bożego, jak święci, ze św. Pawłem na czele (inspiracja w roku św. Pawła), jak uczynił Jezus Chrystus – Syn wobec

¹⁹ Bp Krzysztof Zadarko – biskup pomocniczy diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej od 2009 r. Urodził się 2 września 1960 r. w Słupsku. Maturę zdał w 1980 r. w Technikum Elektrycznym w Słupsku. Następnie rozpoczął studia filozoficzne w Wyższym Seminarium Duchownym w Gościkowie-Paradyżu. W latach 1982–1986 studiował teologię w Wyższym Seminarium Duchownym w Koszalinie. Święcenia kapłańskie przyjął 25 maja 1986 r. w Słupsku. W latach 1986–1987 i 1990–1991 był wikariuszem w parafii katedralnej w Koszalinie i katechetą w Liceum Plastycznym. W latach 1987–1990 odbywał studia z homiletyki na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W latach 1990–2007 był wykładowcą homiletyki i zastosowania mass mediów w duszpasterstwie w Wyższym Seminarium Duchownym w Koszalinie. Pełnił tam również funkcję prefekta (1991–1994). Był dyrektorem koszalińskiej diecezjalnej rozgłośni radiowej (1992–1994), dyrektorem Wydziału Duszpasterskiego (1995–2007) i rzecznikiem prasowym kurii biskupiej (2005–2007). Został mianowany kapłanem Jego Świątobliwości. W 2008 r. ks. Zadarko obronił doktorat z homiletyki na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pod tytułem *Przypowieści Jezusa (Mt 13) we współczesnym kaznodziejstwie polskim. Studium biblijno-homiletyczne na podstawie kazań drukowanych w periodykach homiletycznych w latach 1945–2005*. W latach 2007–2009 pracował w Polskiej Misji Katolickiej w Szwajcarii. Od 2009 r. ponownie wykłada homiletykę w Wyższym Seminarium Duchownym w Koszalinie. Jest kanonikiem Kapituły Kolegiackiej Piłskiej oraz członkiem Kolegium Konsultorów i Rady Kapłańskiej. 16 lutego 2009 r. papież Benedykt XVI mianował ks. Krzysztofa Zadarkę biskupem pomocniczym diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, przydzielając mu stolicę tytularną Cavaillon (obecnie na terenie Francji). 25 kwietnia 2009 r. przyjął święcenia biskupie w katedrze koszalińskiej. „Biskup Krzysztof Zadarko”, dostęp 9.05.2019, <http://www.diecezjakoszalin.pl/biskup-krzysztof-zadarko>.

Ojca. W Nim wszystkie obietnice Ojca są wypełnione, wszystkie są na „tak” wobec Ojca i człowieka (stąd tyle koloru niebieskiego – wyrażającego m.in. lojalność i wierność, nie mówiąc o maryjności)²⁰.

W herbie biskupa Krzysztofa Włodarczyka²¹ w środku tarczy herbowej znajduje się chrystogram utworzony przez litery greckie X (*chi*) i P (*rho*) i jest najstarszym chrześcijańskim symbolem Jezusa Chrystusa Zbawiciela. Monogram umieszczony jest w otwartej białej róży odnoszącej się do Matki Bożej jako Róży duchowej z litanii loretańskiej. Matka Boża Skrzatuska i Proroctwo Symeona: „A Twoją duszę miecz przeniknie” bliskie jest bp. Krzysztofowi Włodarczykowi i tym kierował się przy wyborze symbolu otwartej białej róży. Monogram Jezusa otoczony koroną cierniową w kolorze czerwonym wskazuje na Mękę Pańską i nawiązuje do Matki Bożej Skrzatuskiej, zwanej Bolesną. Biskup Włodarczyk podkreśla, że Jezus i Maryja stanowią dla niego centrum wiary i posługi biskupiej.

Insygnia to złoty krzyż biskupi umieszczony za tarczą, kapelusz, sznur i chwosty zielone – chwosty dwa nad trzema i jeden nad dwoma prawidłowo oznaczają herb biskupi. U dołu herbu dewiza – *ŁASKA, MIŁOSIĘRDZIE, POKÓJ* (1 Tm 1,2; 2 Tm 1,2) – czarne litery na białej szarfi. Jak wyjaśnił biskup Włodarczyk, łaska to dar Boży dla niego za wybór na biskupa. Miłosierdzie to również dar Boży dla wszystkich ludzi (Rok Miłosierdzia). Pokój to pokój w sercach ludzi i pokój na świecie, co jest wielkim pragnieniem bp. Krzysztofa Włodarczyka i o co modli się nieustannie (Aneks 1 Rys. 5. Herb biskupa Krzysztofa Włodarczyka).

²⁰ Opracowanie na podstawie ankiety.

²¹ Bp Krzysztof Włodarczyk – biskup pomocniczy diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej od 2016 r. Urodził się 25 lutego 1961 r. w Sławnie. Po zdaniu egzaminu dojrzałości w roku 1981 wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Paradyżu, gdzie wtedy studiowali klerycy z diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Ukończył już koszalińskie seminarium przyjęciem święceń prezbiteratu 21 czerwca 1987 roku. Jego pierwszą placówką wikariuszowską była parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Lipiu, gdzie poznał bliżej Ruch Światło-Życie. 1 października 1988 roku mianowany został dyrektorem Domu Rekolekcyjnego w Iłowcu, a od roku 1989 – dyrektorem Domu Rekolekcyjnego w Koszalinie. W latach 1990–2005 ks. Włodarczyk był diecezjalnym duszpasterzem rodzin, obrońcą węzła małżeńskiego w Sądzie Biskupim, asystentem kościelnym Wspólnoty Dzieci Łaski Bożej, moderatorem diecezjalnym Domowego Kościoła, czyli rodzinnej gałęzi Ruchu Światło-Życie. 14 września 2002 r. został mianowany kanonikiem gremialnym Kolegiackiej Kapituły Pilskiej. Ks. Włodarczyk w latach 2000–2005 odpowiadał za budowę Centrum Edukacyjno-Formacyjnego w Koszalinie i był jego pierwszym dyrektorem. 21 lutego 2005 r. ukończył studia w zakresie teologii pastoralnej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, broniąc pracę doktorską pod tytułem *Model duchowości małżeńskiej i rodzinnej we współczesnych ruchach rodzinnych w Polsce*. W roku akademickim 2006/2007 pełnił funkcję wicerektora Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie. W latach 2007–2016 był dyrektorem Wydziału Duszpasterskiego Kurii Biskupiej. Jest członkiem Kolegium Konsultorów i Rady Kapłańskiej oraz sędzią Sądu Biskupiego. Papież Benedykt XVI obdarzył go godnością kapelana Jego Świątobliwości. Ks. Włodarczyk przez cały czas swojej posługi kapłańskiej angażował się także w duszpasterstwo trzeźwościowe. 7 maja 2016 roku papież Franciszek mianował ks. Krzysztofa Włodarczyka biskupem pomocniczym diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, przydzielając mu stolicę tytularną Surista (obecnie na terenie Algierii). 11 czerwca 2016 r. przyjął święcenia biskupie w konkatedrze kołobrzeskiej. „Biskup Krzysztof Włodarczyk”, dostęp 9.05.2019, <http://www.diecezjakoszalin.pl/biskup-krzysztof-wlodarczyk>.

Herb biskupa Włodarczyka zaprojektowany został przez ks. dr. Pawła Dudzińskiego²², znanego specjalistę od heraldyki kościelnej (ks. dr Dudziński projektował również herb biskupa Krzysztofa Zadarki). Projekt herbu jest bardzo profesjonalny i zgodny ze wszystkimi wymogami heraldyki kościelnej. Jest czytelny, posiada ładną formę graficzną, a jednocześnie wskazuje na najważniejsze elementy w przekazie pasterskim bp. Krzysztofa Włodarczyka.

Zakończenie

W oparciu o powyższą klasyfikację przeanalizowano herby biskupów pomocniczych diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej w dwóch aspektach: symbolika znaków umieszczonych w tarczy herbu, poprawność umieszczonych wokół tarczy insygniów i ich zgodność z wymogami herbu biskupiego. Z analizy wynika, że pomimo nieprawidłowości uniknięto błędów i żaden z herbów nie jest przeładowany znakami i symbolami oraz nie występują w nich inne litery poza literą M.

Dużą prostotą wyróżnia się herb bp. Tadeusza Werno, w którym występuje tylko jeden symbol trynitarny – gołębica wyobrażająca Ducha Świętego. Jeden też symbol chrystologiczny (krzyż) zawiera herb bp. Piotra Krupy, natomiast umieszczenie dewizy na wąskiej tarczy herbu (nieprawidłowość) powoduje pogorszenie jego czytelności. W herbie bp. Pawła Cieślika występuje symbol chrystologiczny (XP) i aksjologiczny (księga), a herb jest niezwykle prosty i czytelny. Właściwie skomponowane symbole chrystologiczny (XP) i fale widnieją w herbie bp. Krzysztofa Zadarki. Podobnie biała róża w herbie bp. Krzysztofa Włodarczyka²³. Przy analizie herbów widoczne jest, że zbyt daleko posunięta stylizacja graficzna (herb bp. Werno zaprojektowany przez złotnika) tworzy wrażenie wzoru pieczęci lub logo, nie zaś herbu. Wszystkie herby zawierają przemyślane elementy oddające osobowość ich posiadaczy.

Bibliografia

- Ars Heraldica – współczesna sztuka heraldyczna w Polsce* (kat. wystawy, Dom Polonii, Kraków 4–8 IX 1995; Muzeum Niepodległości, Warszawa 4–31 X 1995), red. Sławomir Górczyński, Leszek Pudłowski. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 1995.
- „Biskup Krzysztof Włodarczyk”. Dostęp 9.05.2019. <http://www.diecezjakoszalin.pl/biskup-krzysztof-wlodarczyk>.
- „Biskup Krzysztof Zadarko”. Dostęp 9.05.2019. <http://www.diecezjakoszalin.pl/biskup-krzysztof-zadarko>.

²² Ks. dr Paweł Dudziński jest wykładowcą UKSW na wydziale Nauk Historycznych i Społecznych, członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Heraldycznego. Od 2008 r. jest przewodniczącym Komisji Heraldycznej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Jest autorem wielu publikacji m.in.: *Alfabet heraldyczny* (Warszawa: Bertelsmann Publishing, 1997), *Współczesna heraldyka i zwyczaje heraldyczne w Kościołach chrześcijańskich* (Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2007), „*Ma być kruk w herbie...*” *Zagadnienia symboliki godła herbowego i kultury heraldycznej* (Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2016).

²³ Opracowanie własne na podstawie analizy herbów.

- „Biskup Paweł Cieślik”. Dostęp 9.05.2019. <http://www.diecezjakoszalin.pl/biskup-pawel-cieslik>.
- „Biskup Senior Piotr Krupa”. Dostęp 9.05.2019. <https://www.diecezja-pelplin.pl/biskupi/biskup-senior>.
- „Biskup Tadeusz Werno”. Dostęp 9.05.2019. <http://www.diecezjakoszalin.pl/biskup-tadeusz-werno>.
- Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu Jana Pawła II*, red. E. Data. Marki: Michalineum, 1998.
- Budzyńska, I. *Herby biskupów krakowskich*. Mps. Lublin: Archiwum KUL, 1991.
- Darocho, Magdalena. „Symbolika godeł herbowych współczesnych ordynariuszy diecezji polskich”. *Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego* 8 (2008): 143–161.
- Dudziński, Paweł. *Współczesna heraldyka i zwyczaje heraldyczne w Kościołach chrześcijańskich*. T. 1. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2007.
- Dyduch, Jan, Wojciech Góralski, Edward Górecki, Józef Krukowski, Mirosław Sitarz. *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. 2/1. Księga 2. *Lud Boży*. Cz. 1. *Wierni chrześcijanie*. Cz. 2. *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. nauk. Józef Krukowski. Poznań: Pallottinum, 2005.
- Gerosa, Libero. *Interpretacja prawa w Kościele: zasady, wzorce, perspektywy*. Tłum. Katarzyna Kubiś, Andrzej Porębski. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2003.
- Gerosa, Libero. *Prawo Kościoła*. Tłum. ks. Ireneusz Pękalski. Poznań: Pallottinum, 1999.
- Gigilewicz, Edward. „Ustawodawstwo heraldyki kościelnej”. *Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej* 76, 4 (2002): 951–962.
- Gigilewicz, Edward. *Herby biskupów warmińskich*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2001.
- Jabłoński, Krzysztof. *Motywy religijne w herbach polskich*. Mps. Lublin: Archiwum KUL, 1983.
- Kasprzak, Sylwester. *Wybrane zagadnienia z Prawa Kościelnego (skrypt dla studentów prawa świeckiego, administracji i teologii)*. Lublin–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne, 2000.
- Mazurkiewicz, Krzysztof. „Herby biskupów diecezjalnych Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w perspektywie heraldyki kościelnej”. *Rocznik Skrzatuski* 6 (2018): 85–101.
- Panfil, Tomasz. „Heraldyka kościelna a emblematy”. W: *Polska heraldyka kościelna. Stan i perspektywy badań*, red. Krzysztof Skupieński, Anzelm Weiss. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2004.
- Pawluk, Tadeusz. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 2. *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1986.
- Polska heraldyka kościelna. Stan i perspektywy badań*, red. Krzysztof Skupieński, Anzelm Weiss. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2004.
- Prokop, Krzysztof Rafał. *Vademecum chronologiczno-bibliograficzne do badań nad hierarchią Kościoła w Polsce*. Kraków, 2018.
- Sobór Watykański II. „Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»”, nr 20, 21, 24. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, 104–166. Poznań: Pallottinum, 2002.
- Strzyżewski, Wojciech. „Herby biskupów lubuskich”. W: *Colloquia lubuskie – z dyplomatyki i heraldyki dawnego biskupstwa lubuskiego*, oprac. Marek Golemski, 73–79. Zielona Góra–Gorzów Wielkopolski: Ośrodek Myśli Zachodniej, Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, 1994.
- Szetelnicki, Waclaw W. „Herb rządcy diecezji legnickiej biskupa legnickiego Stefana Cichego” (fragment referatu *Polska heraldyka kościelna – tradycja i współczesność*).

Konferencja naukowa, Warszawa, grudzień 11, 2006, red. Paweł Dudziński, Kazimierz Łatak. Kraków–Kamień: Towarzystwo Przyjaciół Kamienia, 2007). *Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne* 6, 1 (2007): 145–155.

Sztafrowski, Edward. *Podręcznik prawa kanonicznego*. T. 2. Warszawa: ATK, 1985.

Szymański, Józef. *Heraldyka*. Warszawa, 1983.

Streszczenie

Biskup pomocniczy to wyświęcony na biskupa duchowny katolicki, którego zadaniem jest pomoc biskupowi diecezjalnemu w zarządzaniu diecezją, zazwyczaj jako wikariusz generalny lub wikariusz biskupi. Podczas sediswakancji, w przypadku niemożności wypełniania obowiązków przez biskupa diecezjalnego (choroba, śmierć), najstarszy nominacją biskup pomocniczy przejmuje władzę w diecezji do czasu wyboru administratora diecezjalnego. Bez przeszkód wypełnia również władzę, którą posiadał wcześniej, jako wikariusz generalny lub biskupi. Biskupów pomocniczych określa się też mianem sufraganów. Biskupi przez swą konsekrację biskupią wraz z zadaniem uświęcania otrzymują także zadanie nauczania i rządzenia, które z natury swej mogą być wykonywane tylko w hierarchicznej wspólnoty z głową Kolegium i jego członkami. W herbie i zawołaniu duchownego zawarta jest jego tożsamość, odbiór świata i sprawy dla niego najważniejsze. Herby hierarchów Kościoła Rzymskokatolickiego to kościelne oznaki godności, a symbole umieszczane w herbach dostojników kościelnych informują o ich miejscu w hierarchii Kościoła. W niniejszym artykule dokonano opisu graficznej postaci herbów biskupów pomocniczych diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej i analizy symboli w nich umieszczonych.

Słowa kluczowe: herb biskupi, heraldyka, biskup diecezjalny, diecezja koszalińsko-kołobrzeska

Abstract

THE COATS OF ARMS OF THE AUXILIARY BISHOPS OF THE KOSZALIN-KOŁOBRZEG (KOŁOBRZEG) DIOCESE IN THE PERSPECTIVE OF CHURCH HERALDRY

Auxiliary bishop is an ordained Roman-catholic religious man, whose duty is to assist the diocese bishop to manage the diocese. He does it usually as a vicar general or vicar episcopal. During sede vacante period (the diocese bishop's sickness or death) the eldest (considering his nomination) auxiliary bishop takes over in the diocese up to the choice of a diocese administrator. He also is able to still rule as a vicar general or vicar episcopal. Auxiliary bishops are called suffragans. Bishops along with their consecration have a duty of sanctifying and also teaching and ruling, which can be done only in a hierarchical community with its head and members. In the coat of arms and motto of a religious there is contained his identity, his world reception and other most important things. Coats of arms of the hierarchs of the Roman-Catholic Church are church signs of dignity, symbols contained in the coats of arms of the Church dignitaries inform of their posts in the hierarchy of the Church. In this article there has been done a description of the graphic form of bishops' coats of arms in Koszalin-Kołobrzeg (Kołobrzeg) Diocese, and also an analysis of the symbols contained by them.

Keywords: bishop's coat of arms, heraldry, auxiliary bishop, Koszalin-Kołobrzeg (Kołobrzeg) Diocese